

بیمه عدم النفع

زیان‌های مالی ناشی از توقف کار در اثر وقوع حادثه را جبران می‌کند

● محمد سعید الفتی

● مقاله ارائه شده

در سمینار «صنعت و بیمه»
آبان ۱۳۸۴ - مشهد مقدس

انتظار در یک بنگاه اقتصادی گردش مساعد و جوه نقد است که از عوامل مهم و مؤثر بر قیمت‌های نسبی بازار و سهام آن بنگاه محسوب می‌شود. اهمیت این موضوع به اندازه‌ای است که براساس استانداردهای حسابداری نیز بایستی اطلاعاتی درباره ورود و خروج و جوه نقد ناشی از عملیات و فعالیت‌های تامین مالی و سرمایه‌گذاری در گزارش‌های مالی ارائه شود.

بنابراین هرگونه کاهش ناگهانی در ورود و جوه نقد یا افزایش ناگهانی خروج و جوه نقد که خالص گردش و جوه نقد آتی را تهدید نماید به دلیل اینکه موجب کاهش اعتبار تجاری می‌شود، برای هر مؤسسه اقتصادی ریسک تلقی می‌شود و این ریسک‌گونه‌های مختلفی دارد.

چنین وضعیتی ایجاب می‌کند بنگاه‌های اقتصادی ریسک‌ها را شناسایی، ارزیابی و در مورد اداره کردن آنها تصمیم بگیرند و در واقع وظیفه‌ای است که به ویژه در موسسات بزرگ بعهده مدیر ریسک می‌باشد، چون همانطور که مطرح شد هدف کلی مدیریت محافظت از دارایی‌ها و حداکثر کردن ثروت سهامداران است. از طرف دیگر مدیریت ریسک باید اطمینانی را فراهم کند که خسارت‌های ناشی از ریسک‌های موجود مانع رسیدن مدیریت به

توقف کار یا فعالیت از نظر مدیران واحدهای تجاری عدم بهره برداری موقت و برنامه ریزی نشده از عوامل تولید (ساختگاه، کار و سرمایه) است که منجر به کاهش خروجی می‌شود. چنین تعریفی بسیار کلی است و آثار نامطلوب ناشی از توقف کار را نمایان نمی‌کند. هدف عمده مدیریت هر بنگاه حفظ دارایی‌ها و به حداکثر رساندن ثروت سهامداران یا به عبارتی حفظ ارزش تجاری بنگاه است و این امر بخصوص در مورد شرکت‌هایی که سهام آنها در بورس معامله می‌شود بسیار اهمیت دارد.

می‌دانیم که بنگاه‌های اقتصادی منابع مورد نیاز خود را عمدتاً در ازای پرداخت و جوه نقد تحصیل می‌کنند و تولیدات خود را نیز در قبال دریافت و جوه نقد به فروش می‌رسانند. سود سهام نیز غالباً به شکل و جوه نقد پرداخت می‌شود. لذا اندازه‌گیری جریان‌های ورود و خروج و جوه نقد به بنگاه اقتصادی یکی از معیارهای مورد نظر سهامداران، سرمایه‌گذاران و اعتبار دهندگان است.

موفقیت یا شکست عملیات (اعتبار تجاری) یک بنگاه اقتصادی در بلند مدت با میزان فزونی یا کاستی و جوه نقد بدست آمده از سرمایه‌گذاری نسبت به و جوه نقد بکار رفته در سرمایه‌گذاری سنجیده می‌شود. به عبارت دیگر معیار ارزیابی موفقیت مورد

وابستگی واحدها به یکدیگر افزایش می‌یابد. محصول، نحوه‌ی تولید و شرایط محیطی مناسب ساخت کالا، میزان حساسیت شرکت را در صورت از هم گسیختگی تعیین می‌کنند.

اگر تولید بصورت خطی و پشت سرهم انجام شود و به عنوان مثال چهار دستگاه ماشین مختلف برای تولید لازم باشد، اگر یکی از دستگاه‌ها از کار بیافتد، کل تولید متوقف خواهد شد. به عبارت دیگر در تولید خطی و پشت سرهم هرگونه عارضه، هرچند کوچک می‌تواند تولید را کاملاً متوقف کند.

حال اگر چند خط موازی وجود داشته باشد، در صورت بروز خطا، آسیب‌پذیری کمتر می‌گردد، چون عملیات (مراحل کار) بین چند ماشین تقسیم می‌شود و در صورت خرابی یکی از ماشین‌ها کل تولید متوقف نمی‌شود بلکه درصدی از آن کاهش می‌یابد. اگر در خط تولید موازی یک ماشین بزرگتر و قوی‌تر را جایگزین چند ماشین کوچک‌تر کنیم، عواقب ناشی از خرابی به مراتب بیشتر خواهد بود چون جایگزینی برای شرایط اضطراری وجود ندارد. علاوه بر خط تولید موازی استفاده از ظرفیت دستگاه‌ها مهم می‌باشد و چنانچه یکی از آنها از کار بیافتد، می‌توان ظرفیت سایر دستگاه‌ها را افزایش داد. شرکت تولیدی که خط تولیدی موازی داشته باشد و با ظرفیت کامل کار بکند کمتر آسیب‌پذیر است چون می‌تواند تولید را با سایر دستگاه‌های انجام دهد.

علاوه بر مدیریت فیزیکی و استفاده از ظرفیت‌ها در تولید عوامل دیگری در تعیین میزان و مدت توقف مؤثر است: - مدت زمان تعمیر ماشین آلات، تاسیسات و ساختمان‌های خسارت دیده .

- مدت زمان تدارک قطعات یدکی یا ماشین آلات

- جایگزین میزان وابستگی به:

- کامپیوتر برای کنترل فرایند تولید

- محوطه لازم برای انجام عملیات

- ایجاد شرایط برای کارهای خاص مثلاً ایجاد محیط با دمای مناسب

- امکانات جایگزین کردن یک ماشین با ماشین دیگر. از عوامل دیگر می‌توان به اتصالاتی کابل‌های برق و آتش‌سوزی ناشی از آن اشاره کرد. اگر این آتش‌سوزی به یکی از دستگاه‌های منحصر به فرد شرکت آسیب بزند و آن را از کار بیندازد، در این صورت محصولی وجود نخواهد داشت، فروش انجام نمی‌شود و درآمدی هم حاصل نخواهد شد.

پایان دادن به این نوع توقف مستلزم زمان است؛ نه

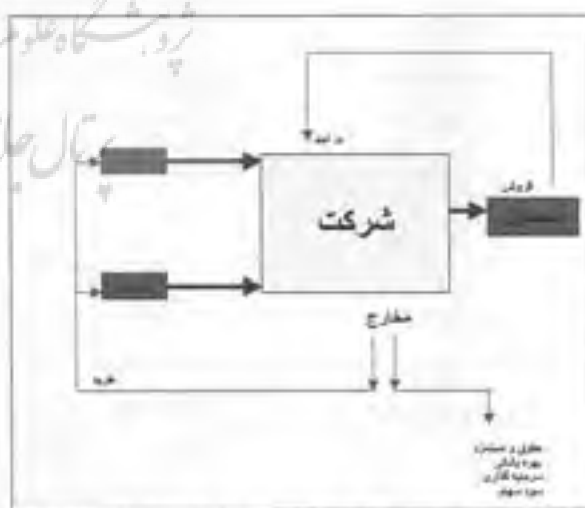
هدف خود نشود. به رغم اینکه مدیریت ریسک از مدیریت بیمه نشأت گرفته است ولی از آنجا که مدیریت ریسک باید با استفاده از راهبردهای جامع همه‌ریسک‌ها را شناسایی و روش‌های مناسبی برای برخورد با آنها انتخاب نماید - که خرید بیمه یکی از این روش‌هاست - مدیریت ریسک وسیع‌تر از مدیریت بیمه است.

همان‌گونه که در ابتدا گفته شد، حفظ درآمد شرکت اهمیت استراتژیک دارد و از وظایف مهم مدیریت می‌باشد. اگر خسارتی واقع شود، تعهدات مالی شرکت به رغم وجود خسارت باید ایفا گردد، بهره و دیون و همچنین حقوق و دستمزد نیز باید پرداخت گردند. همچنین به دلیل ورود خسارت برای مدت معینی شرکت نمی‌تواند به وضعیت قبل از وقوع خسارت برسد و در نتیجه درآمدش کاهش می‌یابد. اگر توقف ادامه یابد، گردش نقدینگی شرکت با اختلال مواجه می‌شود و نتیجه آن به تعویق افتادن پرداخت‌ها یا حتی ورشکستگی است.

برای تبیین روشن‌تر موضوع، فعالیت متعارف یک شرکت تولیدی در شکل زیر نشان داده میشود:

این شرکت تولیدی مواد اولیه را تبدیل به کالای ساخته شده می‌کند. درآمد حاصل از فروش محصولات وارد چرخه شرکت می‌شود یعنی این درآمد برای خرید مواد اولیه و انرژی و پرداخت دستمزد و سایر هزینه‌ها صرف می‌شود. چنین چرخه‌ای بدون توجه به اندازه شرکت در همه واحدها وجود دارد. حال اگر گسیختگی یا وقفه‌ای در این چرخه ایجاد شود قطعاً بر درآمد آن شرکت اثر خواهد گذاشت و هرچه اندازه شرکت بزرگتر باشد توالی از هم گسیختگی بیشتر می‌شود، بدلیل اینکه واحدهای درونی و بیرونی متعددی شبکه فعالیت را تشکیل می‌دهند و در نتیجه

شکل یک

این شرکت تولیدی مواد اولیه را تبدیل به کالای ساخته شده می‌کند. درآمد حاصل از فروش

چون سازنده شاسی منحصر بفرد است توقف تولید او اثر مستقیم و آنی بر سازنده خودرو دارد که نمی‌تواند هیچ یک از مدل‌های خودرو را تولید کند و متحمل خسارت ناشی از توقف تولیدی می‌شود.

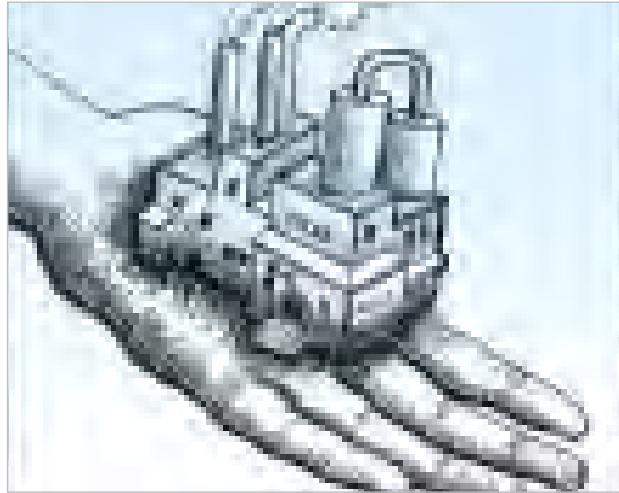
چون شاسی با همکاری سازنده خودرو طراحی شده است و ماشین‌آلات تولید هم مطابق نیاز سازنده خودرو تجهیز شده‌اند، این شاسی را نمی‌توان به راحتی در محل دیگری یا توسط سازنده دیگری ساخت، حتی اگر دستگاه‌های پرس هم موجود باشد.

عوامل بیرونی دیگری که می‌توانند بر فعالیت جاری شرکت اثر بگذارند شامل مقررات و قوانین کشور، برق و آب عمومی، پول

(وجه سهام/وام بانکی/سرمایه)، کارکنان، تکنولوژی (اطلاعات، ارتباطات، ماشین‌آلات) و تامین کنندگان مواد اولیه باشد. ارزش دارایی‌های شرکت تولیدی مورد بحث در این مقاله شامل ساختمان، ماشین‌آلات و مواد اولیه و کالا در واحدهای مختلف آن را می‌توان به صورت نمودار یک نمایش داد.

حال اگر شرکت مزبور به دلیل ورود خسارت برای مدت معینی نتواند به وضعیت قبل از وقوع خسارت برسد، درآمدش کاسته می‌شود و اگر هزینه‌های شرکت نیز به همان نسبت کاهش یابد، سود آن کمتر می‌شود ولی زیانی هم متحمل نمی‌گردد.

هزینه‌ها به دو گروه اصلی تقسیم می‌شوند، آن گروه از هزینه‌هایی که نسبت به میزان فعالیت تجاری نوسان دارد، هزینه‌های متغیر نامیده می‌شود و شامل مواد اولیه و کمکی، ملزومات، خرید کالای نیم ساخته، کالاهای مصرفی، استهلاک ناشی از عملیات کاری کارخانه، بسته بندی، کرایه حمل و کارمزد خدمات اشخاص ثالث مرتبط با تولید و فروش می‌باشد. هزینه‌هایی از قبیل: حقوق و دستمزد، حق بیمه تامین اجتماعی، اجاره، استهلاک ماشین‌آلات، تعمیر و نگهداری ماشین‌آلات و ساختمانها، برخی از

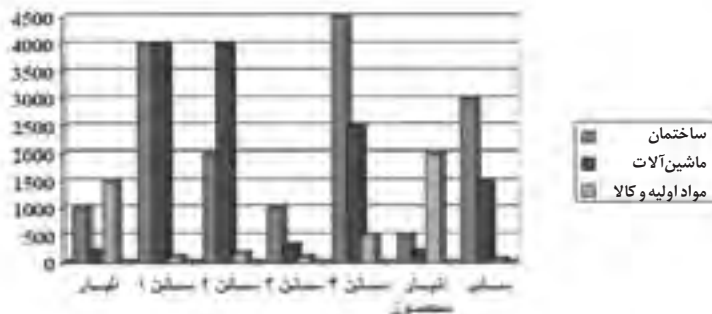
تنها زمان برای جایگزینی ماشین‌آلات بلکه زمان برای پاک سازی و آماده کردن محوطه. مثلاً در تولید مواد غذایی که بهداشت بالا ترین اولویت را دارد، دود ناشی از آتش سوزی خط تولید کل محوطه را آلوده می‌کند، لذا برای رعایت استانداردهای تولید و الزامات بهداشتی محوطه باید کاملاً پاکسازی شود.

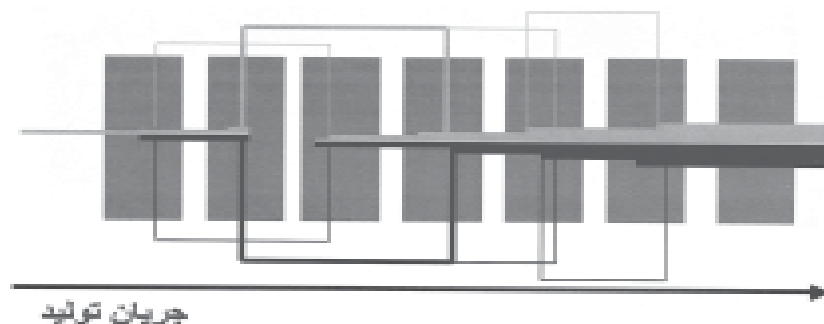
عوامل بیرونی هم می‌تواند موجب توقف تولید شود. فرضاً منابع انرژی کارخانه مانند برق، گاز یا آب قطع شود. یا مواد اولیه به موقع دریافت نشود. بروز چنین وقایعی ممکن است منجر به توقف کامل تولید شود.

می‌دانیم هدف از تولید به روش بهنگام (Just-in-time) کاهش سطح موجودی‌ها است. اگر چه این روش کمتر به سرمایه شرکت متکی است ولی ریسک آسیب پذیری کار را افزایش می‌دهد. مؤسساتی از این روش استفاده می‌کنند که معمولاً ذخیره موجودی مواد اولیه برای تامین خط تولید در مواقع اضطراری را ندارند، و اگر مواد لازم خود را از یک تامین کننده انحصاری که فقط می‌تواند در یک محل معین کالای خود را تولید کند تهیه نمایند، شرایط بغرنج‌تر خواهد شد.

به عنوان مثال خودروسازی که شاسی (پلاتفرم) مورد نیاز خود را از یک تولید کننده بطور منحصر بفرد تامین و از آن برای تولید دو نوع خودرو مختلف استفاده می‌کند. اگر در سالن پرس تولید کننده شاسی، به دلیل نشت روغن هیدرولیک، آتش سوزی اتفاق بیافتد و موجب تعطیل شدن کل تولید برای مدت شش ماه شود، موجودی شاسی خودروساز ظرف چند روز مصرف خواهد شد که برخی از عواقب آن می‌تواند به شرح زیر باشد:

نمودار یک

واحد های مختلف شرکت

هزینه های ثابت

هزینه‌های ثابت و متغیر، درآمد و سرمایه در گردش (در خطر) را برای محاسبات بیمه عدم النفع استخراج نمود که این جدول نمونه ای فرضی برای چهار سال متوالی یک شرکت است. حال اگر براساس داده‌های حسابداری قیمت تمام شده محاسبات را به ترتیب جدول مذکور بنویسیم، میزان درآمد در معرض خطر مشخص می‌شود.

شرکت‌ها به عنوان یک قاعده سعی می‌کنند با انجام اقدامات ویژه آثار مالی مربوط به قطع فعالیت خود را تقلیل دهند، به ویژه اینکه اگر نگران از دست دادن سهم بازار یا ایفای تعهدات تجاری خود باشند. بدیهی است این گونه اقدامات موجب افزوده شدن هزینه‌های دیگری، علاوه بر هزینه‌های ثابت، می‌شود.

در هر صورت وقوع هر ریسکی که منجر به بروز خسارت و یا پرداخت غرامت شود آثار آن فقط مستقیم یعنی از دست دادن (منابع مثلاً فقط زیان ناشی از ورود خسارت یا نابودی اموال) نیست، بلکه آثار غیرمستقیمی هم دارد که می‌تواند منجر به کاهش درآمد، افزایش هزینه عملیاتی، بالا رفتن هزینه تامین منابع مالی و

هزینه های متغیر

انواع مالیات، عوارض، حق بیمه، بعضی از هزینه‌های اداری و بازاریابی، هزینه‌های سرمایه‌ای و تبلیغات «هزینه‌های ثابت» نامیده می‌شوند. این گونه هزینه‌ها تاثیر مستقیمی بر نتیجه کار دارند و به محض اینکه از محل درآمد شرکت جبران نشوند، شرکت متحمل زیان می‌گردد.

بنابراین شرکت‌ها به عنوان یک قاعده سعی می‌کنند با انجام اقدامات ویژه آثار مربوط به قطع فعالیت خود را تقلیل دهند، به ویژه اینکه اگر نگران از دست دادن سهم خود از بازار یا ایفای تعهدات تجاری خود باشند. بدیهی است این گونه اقدامات موجب افزوده شدن هزینه‌های دیگری، علاوه بر هزینه‌های ثابت، می‌شود. خسارت عدم ایفای تعهدات از جمله آنهاست که در بعضی از قراردادهای فروش منظور می‌گردد.

اگر اقبال همراه باشد در صورت توقف فعالیت ممکن است سود خالص کاهش یابد یا به نقطه سر به سر برسد ولی اگر این وقفه موجب زیان عملیاتی گردد چاره‌ای جز جبران این زیان از محل سرمایه شرکت نیست و اگر از این هم فراتر رود وضعیت شرکت بسیار بحرانی خواهد شد.

روند هزینه‌های متغیر و ثابت در واحدهای مختلف شرکت فرضی و چگونگی تجمع آنها در هر مرحله و انتهای کار به صورت شکل دو قابل ترسیم است. با در نظر گرفتن موارد فوق رابطه بین حجم تولید، فروش، هزینه‌های ثابت و متغیر و سود را می‌توان در نمودار دو نشان داد.

براساس نمودار فوق سوددهی هنگامی اتفاق می‌افتد که با محاسبه حاشیه سود بتوان معین نمود چه تعداد محصول باید تولید و فروخته شود. جدول یک این موضوع را واضح‌تر بیان می‌کند.

به علاوه از طریق حساب سود و زیان می‌توان

جدول یک

ارقام به هزار ریال				
فعالیت فرعی				
شرح	حالت (۱)	حالت (۲)	حالت (۳)	
تعداد تولید	۳۰۰۰	۶۰۰۰	۹۰۰۰	
قیمت واحد	۱۰	۱۰	۱۰	
فروش (خالص)	۳۰۰۰۰	۶۰۰۰۰	۹۰۰۰۰	
هزینه‌های متغیر	۶۰۰۰	۱۲۰۰۰	۱۸۰۰۰	
نسبت هزینه‌های متغیر هر واحد	۲	۲	۲	
هزینه‌های ثابت	۴۸۰۰۰	۴۸۰۰۰	۴۸۰۰۰	
نسبت هزینه ثابت هر واحد	۱۶	۸	۵/۳	
سود/زیان	(۲۴۰۰۰)	۰	۲۴۰۰۰	
سود ناخالص (فروش منهای هزینه‌های متغیر)	(۲۴۰۰۰)	۰	۲۴۰۰۰	
درآمد				
فروش (خالص)	۴۲۰۰۰	۴۸۰۰۰	۵۵۰۰۰	۷۰۴۰۰
موجودی کالای نیم‌ساخته و ساخته شده	۲۰۰۰	۲۰۰۰	۳۰۰۰	۳۰۰۰
سرمایه در گردش	۱۰۰	۵۰۰	۱۲۰۰	۱۶۰۰
جمع درآمد ناخالص	۴۵۰۰۰	۵۰۵۰۰	۵۹۲۰۰	۷۵۰۰۰
سایر درآمد غیر عملیاتی	۱۰۰۰	۱۰۰۰	۱۰۰۰	۱۰۰۰
کل درآمد	۴۶۰۰۰	۵۱۵۰۰	۶۰۲۰۰	۷۶۰۰۰
مخارج				
الف) هزینه‌های ثابت				
حقوق و دستمزد	۱۶۰۰۰	۱۷۰۰۰	۱۹۰۰۰	۲۸۰۰۰
استهلاک	۲۰۰۰	۲۵۰۰	۴۰۰۰	۵۰۰۰
سایر هزینه‌ها	۸۰۰۰	۸۵۰۰	۱۰۰۰۰	۱۱۰۰۰
جمع هزینه‌های ثابت	۲۶۰۰۰	۲۸۰۰۰	۳۳۰۰۰	۴۳۰۰۰
ب) هزینه‌های متغیر				
مواد اولیه	۱۶۵۰۰	۱۹۰۰۰	۲۱۵۰۰	۲۹۰۰۰
پسته‌بندی و کرایه حمل	۵۰۰	۵۰۰	۷۰۰	۱۰۰۰
جمع هزینه‌های متغیر	۱۷۰۰۰	۱۹۵۰۰	۲۲۲۰۰	۳۰۰۰۰
سرمایه در خطر				
درآمد ناخالص	۴۵۰۰۰	۵۰۵۰۰	۵۹۲۰۰	۷۵۰۰۰
جمع هزینه‌های متغیر	۱۷۰۰۰	۱۹۵۰۰	۲۲۲۰۰	۳۰۰۰۰
سرمایه در خطر	۲۸۰۰۰	۳۱۰۰۰	۳۷۰۰۰	۴۵۰۰۰

با خرید بیمه عدم النفع قابل تامین است.

تفاوتی که بین بیمه اموال و بیمه عدم النفع وجود دارد این است که در بیمه اموال خسارت مستقیم یعنی خسارات وارد به ساختمان‌ها، تاسیسات، ماشین‌آلات و موجودی کالا جبران می‌شود. در بیمه عدم النفع آثار مالی که بدلیل خسارت وارده به اموال بر درآمد شرکت ایجاد می‌شود، یعنی زیان ناشی از عدم استفاده و بهره برداری از موضوع بیمه، که موجب کاهش درآمد می‌گردد، تحت پوشش قرار می‌گیرد.

بیمه عدم النفع از بیمه باربری آغاز شد و سپس در سایر بیمه‌های اموال تداوم یافت. این بیمه مسیر طولانی تحول را پیموده است. امروزه در بسیاری از کشورهای پیشرفته صنعتی صنایع بزرگ و مدرن ممکن است در صورت بروز حوادثی نظیر آتش سوزی بدون داشتن بیمه عدم النفع ورشکست شوند.

این رشته از بیمه در بیمه آتش سوزی نسبت به سایر رشته‌های بیمه گسترش بیشتری یافته است که تاریخچه‌ای از مهم‌ترین تحولات آن در جدول دوآمده است.

ماهیت و قلمرو بیمه عدم النفع (توقف کار)

اگر خطری واقع شود که مشمول بیمه نامه اموال باشد، در صورتیکه پوشش عدم النفع هم داشته باشد نه تنها خسارت وارد به اموال جبران می‌شود، بلکه این بیمه نامه می‌تواند آثار مالی که ناشی از توقف کار (تولید) می‌باشد را نیز پوشش دهد. تعهد بیمه گر در بیمه عدم النفع بر سه فرض استوار است: اولاً: خطر واقع شده بیمه باشد ثانیاً: خطر مزبور به اموال بیمه شده خسارت وارد کرده باشد ثالثاً: زیان ناشی از وقفه یعنی زیان درآمد هم حادث شده باشد.

پوشش بیمه عدم النفع

بیمه عدم النفع با توضیحاتی که ارائه شد همراه با بیمه‌های اموال (آتش سوزی و خطرهای تبعی آن مانند زلزله، سیل و ...) به صورت بیمه نامه یا الحاقیه عرضه می‌شود و هدف آن تامین درآمدی است که اگر خسارت فیزیکی اتفاق نمی‌افتاد می‌توانست حاصل شود.

موضوع پوشش، جبران سود عملیاتی از دست رفته و هرگونه هزینه‌های ثابتی است که به‌رغم توقف کار کاهش نمی‌یابد.

مجموع سود عملیاتی و هزینه‌های ثابت را در بیمه عدم النفع اصطلاحاً «سود ناخالص» می‌گویند که مبنای سرمایه یا مبلغ بیمه می‌باشد.

این اصطلاح در حسابداری و دفاتر و گزارش‌های مالی مفهوم دیگری دارد و منظور مابه‌التفاوت بهای تمام شده کالای فروخته شده و فروش خالص می‌باشد.

در این نوع بیمه مخارجی که برای کاهش زیان‌های ناشی از توقف کار انجام می‌شود، از قبیل هزینه ساخت ساختمان‌ها و سالن تولید موقت، برق‌رسانی شیفتهای کاری اضافی، اضافه کاری، پرداخت اضافه برای حمل هوایی

سرمایه‌گذاری‌های قبلی گردد و در شرایط بسیار حاد موجب ورشکستگی بنگاه شود.

اهمیت بیمه عدم النفع

از آنجا که در مدیریت ریسک خرید بیمه گزینه‌ای برای انتقال ریسک می‌باشد لذا باید علاوه بر اینکه زیان مستقیم وارد شده به اموال و دارایی‌ها که از حوادث فیزیکی مانند آتش سوزی و خطرهای تبعی آن ناشی می‌شود، پوشش داده شود؛ باید زیان‌های غیر مستقیم متأثر از وقوع حوادث فیزیکی را نیز در نظر داشت که

تأمین می‌شود. اگر این گونه هزینه‌ها مستقیماً مربوط به کاهش زیان‌های ناشی از توقف کار نباشد، باید بطور خاص مورد موافقت بیمه‌گر واقع شود.

مقاطع معین نمود. (شکل سه)

روش‌های محاسبه مبلغ بیمه

برای محاسبه مبلغ بیمه دو سیستم عمده در بریتانیا و امریکا متداول است. در بریتانیا که مبلغ بیمه متشکل از سود ناخالص است، از دو روش به اصطلاح «تجمیعی» یا «تفاضلی» که بیشتر معمول می‌باشد استفاده می‌شود. در روش تجمیعی سود ناخالص از حاصل جمع سود خالص و هزینه‌های ثابت بدست می‌آید. ولی در روش تفاضلی هزینه‌های متغیر از مبلغ فروش کسر می‌گردد و بنابراین هزینه‌هایی که منظور نشده‌اند بصورت خودکار مشمول بیمه می‌شوند.

برای تعیین مبلغ فروش سالیانه نیز مبالغ موجودی ابتدا و انتهای دوره مورد نظر قرار می‌گیرد.

مدت دوره غرامت نیز توافقی است چون ممکن است رسیدن به آمادگی تجاری مستلزم زمان طولانی‌تری باشد.

از طرف دیگر اگر دوره غرامت ۱۲ ماه یا بیشتر باشد باید مبلغ بیمه بیش از سود ناخالص سال قبل که محاسبات بر اساس آن انجام شده است تعیین گردد. چون نه تنها تورم بلکه این واقعیت که ممکن است خسارت در روزهای نزدیک به انقضای بیمه نامه به وقوع بپیوندد. همچنین روند فروش نیز بایستی در نظر گرفته شود.

سیستم بریتانیایی با کم و بیش تغییراتی به صورت بین المللی متداول است. بیمه عدم النفع در امریکا با توجه به قوانین خاص هر یک از ایالت‌ها به صورت یکنواخت ترویج نیافته است ولی از سال ۱۹۸۶ بیمه درآمد تجاری در بازار امریکا معمول شده است. این نوع پوشش مشابه روش تجمیعی بریتانیایی می‌باشد یعنی سود ناخالص و هزینه‌های ثابت بیمه می‌شوند. بعلاوه پوشش بیمه‌ای تا مرحله آمادگی عملیات فنی تداوم دارد. به هر حال در هر دو سیستم هدف ایجاد تأمین لازم برای

مبلغ بیمه عدم النفع

مبلغ بیمه بر اساس سود عملیاتی و هزینه‌هایی که بیمه‌گذار در طول مدت دوره معین غرامت (اگر خسارتی واقع نمی‌شد) می‌توانست تحصیل و ایجاد نماید، محاسبه می‌شود. این مبلغ که معادل سود ناخالص سالانه است، حتی برای دوره‌های غرامت کمتر از یک سال نیز در نظر گرفته می‌شود و اگر مدت غرامت بیش از یک سال باشد مبلغ بیمه متناسب با آن افزایش می‌یابد. به دلیل اینکه چنین محاسباتی تخمینی است معمولاً مبلغ حق بیمه در تاریخ انقضای بیمه نامه بر اساس ارقام واقعی تعدیل می‌شود

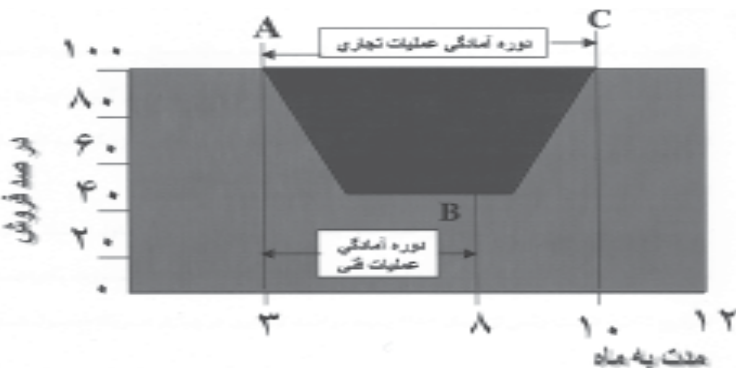
مدت پوشش بیمه عدم النفع

اصولاً پوشش این بیمه تا زمانی که آثار مالی ناشی از توقف کار برطرف شود ادامه می‌یابد. به عنوان مثال در شکل زیر اگر در نقطه خسارتی واقع و منجر به توقف کار شود ممکن است در نقطه یعنی پس از سپری شدن پنج ماه بتواند تولید را شروع کند و دو ماه پس از آن در نقطه شرکت بتواند از لحاظ تجاری به وضعیت قبل از وقوع خسارت برسد. به هر حال می‌توان دوره غرامت را با توافق بیمه‌گر برای هر یک از

جدول دو - تاریخچه مهم‌ترین تحولات بیمه عدم النفع در رشته بیمه‌های آتش‌سوزی

سال	شرح
۱۷۹۷	- اولین اقدام توسط یک بیمه‌گر انگلیسی برای بیمه هزینه‌های جانبی و زیان درآمد.
۱۸۱۷	- یک بیمه‌گر آلمانی زیان اجاره را بصورت مکمل بیمه آتش‌سوزی ارائه نمود.
۱۸۲۱	- بیمه نامه غرامت روزانه توسط یک بیمه‌گر انگلیسی معرفی شد.
۱۸۵۷	- یک بیمه‌گر فرانسوی هزینه‌های جانبی ناشی از آتش‌سوزی را به نسبت درصد معینی از مبلغ بیمه شده (سرمایه بیمه) بیمه نامه آتش‌سوزی را پوشش داد.
۱۸۸۰	- یک کارگزار آمریکایی عبارت استفاده و اشتغال را برای بیمه زیان تولید پس از آتش‌سوزی مطرح کرد.
۱۸۹۹	- روش عدم النفع بریتانیایی که در آن فروش عامل عمده می‌باشد در اسکاتلند معرفی شد.
۱۹۰۶	- بیمه توقف فعالیت به روش بریتانیایی در سوئد ارائه گردید.
۱۹۱۰	- بیمه نامه توقف کار ماشین آلات به تصویب دستگاه نظارتی آلمان رسیده است.
۱۹۳۸	- مدل درآمد ناخالص که به روش آمریکایی مرسوم است در ایالات متحده امریکا معرفی شد.
۱۹۳۹	- شرایط استاندارد توقف فعالیت (عدم النفع) به عنوان بیمه نامه استاندارد در انگلیس و ایرلند تدوین گردید.
۱۹۵۶	- بیمه مستقل توقف فعالیت ناشی از آتش‌سوزی در آلمان ارائه گردید.
۱۹۸۶	- سازمان استاندارد جهانی پیشنهاد نمود که فرم پوشش درآمد جایگزین فرم درآمد ناخالص شود، که امروز هم در امریکا رایج است.
۱۹۸۹/۹۱	- انجمن بیمه‌گران بریتانیا شرایط جدیدی را برای بیمه توقف فعالیت پیشنهاد نمود.
از سال ۲۰۰۰	- با توجه به وابستگی روزافزون به رسانه‌های الکترونیکی، جهانی شدن و حادثه یازدهم سپتامبر مرکز تجارت جهانی، موضوع خطر توقف فعالیت اهمیت بیشتری یافته است.

شکل سه

نتیجه گیری و پیشنهاد

در بیمه عدم النفع هدف این است که بیمه گذار از لحاظ مالی به وضعیت قبل از وقوع خسارت برگردد، مثل اینکه اصلاً خسارتی واقع نشده است. کاهش فروش نسبت به آنچه برنامه ریزی شده، بخشی از چالش توقف کار می باشد و مشکلات عدیده ای هم برای ترمیم فعالیت تجاری و یا از سرگیری تولید به ویژه در شرایط

بسیار بحرانی بوجود می آید.

موضوع مهم دیگری که در دنیای امروز مطرح می باشد، وابستگی بین واحدهای تولیدی است. تکنولوژی به سرعت در حال پیشرفت است. مواد اولیه و محصولات باید طبق برنامه زمان بندی شده فشرده ای تولید شوند. اکنون بسیاری از شرکت های بین المللی بخشی از فعالیت اصلی خود را واگذار (outsource) یا با مؤسسات خارجی مشارکت می کنند و بدین ترتیب تا حدودی اختیار بر منابع، فرایند تجاری و حتی محصول خود را از دست می دهند.

استفاده از اینترنت و سرویس های مخابراتی در جهان کنونی تجارت، تبدیل به امری حیاتی شده است و خرابی ناگهانی سیستم های فناوری اطلاعات و نگهداری و پردازش داده ها از جمله ریسک های موجود است.

با توجه به چنین وابستگی های اگر تامین کننده یک قطعه یا خدمات به دلیل وارد شدن خسارت در اثر آتش سوزی نتواند قطعه و یا خدمات مورد نیاز تولید کننده را به موقع تحویل دهد چه اتفاقی می افتد، بخصوص اگر تولید کننده و یا مصرف کننده خدمات، جایگزینی برای آنها نداشته باشد؟ در واقع کاهش فروش ناشی از اینگونه حوادث می تواند باندازه خسارت فیزیکی که ممکن است به تاسیسات تولید کننده وارد شود، زیانبار باشد.

این رشته از بیمه در بازار بیمه بین المللی بصورت روزافزونی در حال گسترش است و با توجه به اینکه بیمه نامه های بسیار اندکی در ایران برای اینگونه پوشش صادر شده است، ایجاد می کند صنعت بیمه در ایران با توجه به نیازهای گروه های مختلف تجاری و صنعتی بیمه نامه هایی را متناسب با وضعیت و شرایط هر یک از گروه های اساتید و صاحب نظران بیمه ای استفاده نماید. آموزش و تربیت کارشناسان صدور و تعیین خسارت در توسعه این بخش از صنعت بیمه نیز ضروری به نظر می رسد.

بیمه گذار در قبال زیان های ناشی از توقف کار می باشد به گونه ای که بیمه گذار در وضعیت قبل از خسارت قرار گیرد.

فرانشیز

به دلیل اینکه خسارت های جزئی یا پشت سرهم در بیمه عدم النفع همراه با بیمه آتش سوزی به ندرت اتفاق می افتد، معمولاً حداقل فرانشیزی تعیین نمی شود، به استثنای صنایع نفت و پتروشیمی که توقف چند روزه معمول است و باید آن را به حساب هزینه های عملیاتی عادی منظور نمود. اگر فرانشیزی به منظور کاهش حق بیمه تعیین می شود، بیمه گر مراقبت می کند که حق بیمه اولیه خسارت های جزئی و پشت سرهم را پوشش می دهد یا خیر، در غیر اینصورت چنین خسارت هایی نیز بعنوان فرانشیز استثناء می شوند. در حال حاضر به تدریج فرانشیز عمومیت می یابد و در همه قراردادهای بیمه عدم النفع برای واحدهای صنعتی و تجاری پیش بینی می شود. به عنوان مثال فرانشیز به صورت های ذیل می تواند در نظر گرفته شود:

- تعیین یک مبلغ معین.
- تعیین درصدی از خسارت.
- تعیین مدت توقف یا دوره انتظار.
- تعیین مجموعی از فرانشیز خسارت اموال و عدم النفع.

حق بیمه

اساساً حق بیمه عدم النفع تابعی از نرخ بیمه آتش سوزی، خطرهای تحت پوشش، دوره غرامت و فرانشیز می باشد. عوامل دیگر شامل ریسک آتش سوزی متناسب با فعالیت، احتمال بروز توقف کار و اقدامات بالقوه پیش گیرانه در کاهش خسارت می باشد.